

การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A NEEDS ASSESSMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS DEVELOPMENT IN
ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES IN SCHOOLS UNDER OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

นางสาวชุลีวัลย์ รักษาภักดี *

Chuleewan Raksapakdee

อาจารย์ ดร.อุไรवास ปรีดีดิลก **

Dr. Uraivas Preededilok, Ed.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี (2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และด้านการจัดกิจกรรมเสรี (3) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ตัวอย่างประชากร คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล แบบสอบถามครูอนุบาล และประเด็นคำถามการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เนื้อหา และการใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่า PNI_{Modified} = 0.21 (2) ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ด้านที่ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสรี (PNI_{Modified} = 0.24) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี (PNI_{Modified} = 0.17) (3) แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ได้แก่ การแสวงหาความรู้ และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี การปฏิบัติตามแผนการจัดกิจกรรม การจัดชั้นเรียนทางกายภาพให้เอื้ออำนวยและเหมาะสมกับวัยเด็ก การศึกษาพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลอย่างละเอียดก่อนการจัดกิจกรรม การฝึกฝนความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมเด็กระหว่างการทำกิจกรรมเสรี การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี พฤติกรรมเด็ก การปฏิบัติของตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และการประสานความร่วมมือกับผู้บริหารกับผู้ปกครอง นอกจากนี้ศึกษายภาพในการพัฒนาตนเองแล้ว ครูอนุบาลยังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: barber_13@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: preededilok@yahoo.com

ISSN1905-4491

Abstract

The objectives of this research were (1) to study for preschool teachers in organizing free play activities, (2) to prioritize needs for preschool teachers in organizing free play activities in two aspects; Planning preparation and Implementation and (3) to propose the approaches for preschool teachers development in organizing free play activities. The sample was 334 preschool teachers in school under office of the basic education commission. Research tools were observation from, questionnaire from and recording from. Data were analyzed using frequency, percentage, mean standard deviation, content analysis and setting priority in terms of needs using Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The research findings were as follows; (1) preschool teachers needed to be trained in organizing free play activities PNI_{modified} = 0.21, (2) preschool teachers needed to be trained in organizing free play activities Implementation (PNI_{modified} = 0.24) at the most, followed is Planning preparation (PNI_{modified} = 0.17) and (3) The strategies for preschool teachers development in organizing free play activities is learning and applying in organizing free play activities, Implementation followed preparing lesson plan, creating a classroom atmosphere conducive to good behavior, getting to know each child, observant to children development, practicing self reflection and children's behavior, coordination with administrators and parents. Except potential for development. Teachers also need the cooperation of those involved administrator and education officer.

คำสำคัญ: ครูอนุบาล / การประเมินความต้องการจำเป็น / การพัฒนาครู / การจัดกิจกรรมเสรี

KEYWORDS: PRESCHOOL TEACHERS / NEEDS ASSESSMENT / TEACHERS DEVELOPMENT / ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES

บทนำ

การเล่นเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งทางตรงและทางอ้อม ขณะที่เด็กได้คิด ได้กระทำ ได้สัมผัสและสนุกสนานกับการเล่น ดังที่ Piaget ได้วิเคราะห์และแบ่งแยกพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจของเด็กออกเป็นลำดับขั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเขาในแง่พัฒนาการทางสติปัญญา คือ 1) ขั้นการเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัสรู้สึกและกลไกเคลื่อนไหวต่างๆ (Sensory motor stage) 2) ขั้นการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ (Representational stage) และ 3) ขั้นการเล่นที่สื่อความคิดความเข้าใจ (Reflective stage) ดังนั้น เด็กอายุ 2-7 ปี เป็นวัยในขั้นพัฒนาการก่อนปฏิบัติการ เด็กจะมีพฤติกรรมกระตือรือร้น ชอบการสำรวจและการทดลอง เริ่มมีพัฒนาการของการใช้เหตุผล ความสามารถของเด็กวัยนี้แสดงต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม (Piaget, 1962 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545) นอกจากนี้การเล่นยังช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้น ซึ่งนำไปสู่การค้นพบเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งต่างๆ รอบตัวของเด็กเอง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ระบุถึงแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี ว่าควรจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละวันซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้เด็กนี้อาจเรียกชื่อกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน (กรมวิชาการ, 2546) กิจกรรมเสรีจึงเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่ถูกกำหนดให้มีในการจัดการศึกษาปฐมวัยและเป็นกิจกรรมที่เป็นโอกาสให้เด็กได้เล่นอิสระตามมุมเล่น มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้

ภายในห้องเรียน เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2546) เพราะมุมมองประสบการณ์หรือศูนย์ต่างๆ เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันโดยทั่วไปในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่เด็ก (Paciorek & Munro, 2004)

ปัจจุบันมีโรงเรียนจำนวนมากที่มุ่งเน้นให้เด็กอ่านออก เขียนได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ถึงแม้จะเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าโรงเรียนมักจะทำให้ความสำคัญกับการฝึกอ่านอย่างเป็นทางการสูง โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของการจัดประสบการณ์กับพัฒนาการเด็ก มีข้อมูล จากการศึกษางานวิจัยพบว่า มีครูจำนวนมากที่มีความเชื่อในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล จากการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลที่สหรัฐอเมริกา พบว่า มีครูจำนวนมากกว่าครึ่งที่แสดงให้เห็นถึงข้อขัดแย้งระหว่างความเชื่อในปรัชญาการศึกษาปฐมวัยและการปฏิบัติในชั้นเรียน และมีข้อมูลที่บ่งชี้ว่าครูที่มีประสบการณ์ในการได้รับการพัฒนาและการอบรมให้มีความเชี่ยวชาญทางการศึกษาปฐมวัย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติได้ดีและเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (National Association for the Education of Young Children, 1997) ขณะเดียวกันผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ปีการศึกษา 2551 ในประเทศไทย ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนไม่ได้จัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้แก่เด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งยังให้ข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านการทรงตัวและประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ให้มีความแข็งแรง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นการตัดสินใจ เลือกตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมเสรี อย่างถูกวิธีและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนอนุบาลได้นั้น ต้องเริ่มจากการมีความรู้ ความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ และวิธีการจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับวัยเด็ก

เนื่องจากกระบวนการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนปัจจัยหลักที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ครู เพราะครูเป็นผู้กำหนดบทบาทของกิจกรรมการเรียนการสอน (จำรูญ เรืองขจร, 2543) และ Whitebread (2007) ยังกล่าวอีกว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยครูจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะการมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและทักษะพิเศษเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กจึงเป็นหลักสำคัญของผู้มีวิชาชีพทางการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะครูที่ทำงานกับเด็กโดยตรง ถ้าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูจะสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพราะความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนนั้นมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในด้านพฤติกรรม การค้นเคยหรือรู้จักกับพัฒนาการเด็ก จะช่วยให้เห็นปัญหาในการทำงานกับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ความเข้าใจวิธีที่เด็กคิด การช่วยขยายความคิด และทักษะของเด็ก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมสำหรับเด็กการกำหนดปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เพื่อพัฒนากิจกรรมและกิจกรรมประจำวัน จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ใกล้ชิดกับเด็กทุกคนโดยเฉพาะครูอนุบาลที่จะต้องตั้งใจ ทุ่มเทให้เด็กเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้ ครูควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในระหว่างการเล่น จะได้เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก และเห็นความสำคัญของพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล

ด้วยความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของครูกับการจัดประสบการณ์แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสได้ทำกิจกรรม ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ตอบสนองความต้องการ และความถนัดของเด็กเอง ด้วยการลงมือกระทำขณะที่เขาทำกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด ซึ่งกิจกรรมเสริมนี้ได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และเด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และจากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ยังไม่พบข้อมูลงานวิจัยที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กวัยอนุบาล จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะประเมินความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กวัยอนุบาลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสริม และการนำการจัดกิจกรรมเสริมไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธี ครูจำเป็นต้องได้รับความรู้และมีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสริม โดยกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นขั้นตอนอันนำไปสู่การพัฒนาให้ครูอนุบาลสามารถจัดกิจกรรมเสริมได้อย่างถูกวิธี และส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง เน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (outcome gaps) จากนั้นมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของ ความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานอันจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมของครูอนุบาลให้สอดคล้องกับสภาพบริบทตามความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นการเตรียม ความพร้อมให้แก่เด็กวัยอนุบาลได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสริม
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสริม
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสริม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็น 4 ภาค ประกอบด้วย 77 จังหวัด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) จำนวน 60,818 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) โดยใช้เกณฑ์การจำแนกตามภูมิภาค

1.2 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 397 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังนี้

1.2.1 ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่าย โดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (Yamane, 1973 อ้างถึงใน วรณีย์ แกมเกต, 2551) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้คลาดเคลื่อนได้ ± 5

1.2.2 ผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนครูอนุบาลที่เป็นตัวอย่างประชากรตามสัดส่วนของแต่ละภูมิภาค โดยการเทียบสัดส่วน

1.2.3 ผู้ให้ข้อมูลในการสังเกต ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงคือโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ จากทั้งหมด 492 โรงเรียน และทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากภูมิภาคละ 1 จังหวัด จังหวัดละ 1 โรงเรียน ที่ใช้เป็นตัวแทนของภูมิภาค การกำหนดครูอนุบาลผู้วิจัยกำหนดให้ครูอนุบาลจากโรงเรียนที่ได้จากการจับฉลากเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งหมด 8 คน เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

1.2.4 ผู้ให้ข้อมูลการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากครูอนุบาลแต่ละจังหวัดในทุกภูมิภาค ให้ได้จำนวนตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อส่งแบบสอบถาม

1.2.5 ผู้ให้ข้อมูลการประชุมกลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการศึกษานิตะเทศก์ และครูประจำชั้นอนุบาล โดยเลือกแบบเจาะจง (Focus Group Interview) ดังนี้

1) นักวิชาการ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา และศึกษานิตะเทศก์ เป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน

2) ครูประจำชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 1-2 จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 ชุด คือ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด แบบสอบถามครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำนวน 1 ชุด และประเด็นคำถามที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม จำนวน 1 ชุด โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสรีและวิธีการจัดกิจกรรมเสรี เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูลในการกำหนดโครงสร้างของแบบสังเกตและแบบสอบถาม

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัยเพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

2.3 สร้างแบบสังเกต แบบสอบถาม และประเด็นคำถาม เพื่อกำหนดโครงสร้างเนื้อหา และจำนวนข้อคำถาม

2.4 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) แบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structure observation) เป็นการจดบันทึก และบันทึกแบบวาดแผนผังการจัดชั้นเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเติมข้อความ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต โรงเรียน ระดับชั้น หน่วยการเรียน จำนวนเด็ก วันและเวลาที่สังเกต

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล

ตอนที่ 3 แบบสังเกตการจัดสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล (บันทึกแบบวาดแผนผัง)

2) แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล จำนวน 1 ชุด เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล ประกอบด้วยข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองเดี่ยว (Single response format) แต่ละข้อประกอบด้วยบทบาท

ครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีที่มีการปฏิบัติอยู่จริง เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

3) ประเด็นคำถาม สำหรับการประชุมกลุ่มเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยประเด็นที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี และประเด็นที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมเสรี

2.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) นำแบบสังเกต แบบสอบถาม และประเด็นคำถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษา

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) มาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่ได้ค่า 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกต มีดังนี้

3.2.1 สังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ จำนวน 8 คน แบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยทำการสังเกตด้วยตนเอง

3.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาล มาจัดลำดับประเด็นต่างๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุป เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีดังนี้

3.3.1 ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยมีการแนบซองติดแสตมป์พร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 397 คน โดยขอความอนุเคราะห์ให้ทางโรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ หากมีการส่งแบบสอบถามกลับคืนล่าช้า ผู้วิจัยทำการโทรติดต่อไปยังโรงเรียนเพื่อสอบถามและขอความกรุณาในการส่งแบบสอบถามกลับ

3.3.2 นำแบบสอบถามความต้องการจำเป็นที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประเด็นคำถามการประชุมกลุ่ม มีดังนี้

3.4.1 ดำเนินการติดต่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อส่งผลการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีที่ได้ทำการวิเคราะห์เรียบร้อยแล้ว

3.4.2 นัดวันเวลาประชุมกลุ่ม โดยติดต่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาตทำการประชุมกลุ่มตามวันเวลาที่นัดหมาย โดยผู้วิจัยดำเนินการประชุมและจัดบันทึกด้วยตนเอง

3.4.3 นำแนวทางการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ที่ได้จากการประชุมกลุ่ม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ สรุป เรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

4. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตที่ได้มา ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสังเกตโดยการสรุป เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอทั้งหมดในรูปของความเรียงตามประเด็นที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ดังนี้

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การวิเคราะห์แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี เป็นระดับการปฏิบัติของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีที่ปฏิบัติอยู่จริงด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์ได้มาคำนวณ โดยมีเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติของครูอนุบาลดังต่อไปนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ทำให้ทราบถึงปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคำถามการประชุมกลุ่ม ดังนี้

4.6 การวิเคราะห์เนื้อหาจากประเด็นคำถาม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี โดยนำมาวิเคราะห์สรุปเนื้อหา จัดหมวดหมู่ แล้วนำเสนอข้อมูลแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1) ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.21$ ดังตารางที่ 1

2) ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งด้านที่ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.24$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ($PNI_{modified} = 0.17$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติ
อยู่จริง

การจัดกิจกรรมเสรี	สภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง		
	D	PNI _{modified}	ลำดับ
ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี	4.25	0.17	2
ด้านการจัดกิจกรรมเสรี	4.02	0.24	1
รวม	4.13	0.21	

จากตารางที่ 1 สภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) โดยด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) และด้านการจัดกิจกรรมเสรี มีค่าเฉลี่ยคะแนนของครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในสภาพที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี มีค่า PNI_{Modified} = 0.21 โดยครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมเสรี (PNI_{Modified} = 0.24) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี (PNI_{Modified} = 0.17)

3) แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ บทบาทครูอนุบาล บทบาทผู้บริหาร และบทบาทศึกษานิเทศก์ ดังนี้

บทบาทครูอนุบาล ได้แก่ การแสวงหาความรู้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรีอย่างละเอียด การฝึกฝนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี การศึกษาพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้านอย่างละเอียด และการตรวจสอบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมเสรี

บทบาทผู้บริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในระดับชั้นอนุบาลอย่างชัดเจน การสร้างความตระหนักให้กับครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย การให้ความสำคัญในระดับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย และการตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

บทบาทศึกษานิเทศก์ ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้กับครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรี การให้ความสำคัญในการส่งเสริมครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี การตรวจสอบการวางแผนและการเตรียมการของครูอนุบาลอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการจัดกิจกรรมเสรี แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 บทบาท คือ บทบาทครูอนุบาล บทบาทผู้บริหาร และบทบาทศึกษานิเทศก์ ดังนี้

บทบาทครูอนุบาล ได้แก่ การแสวงหาความรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีเพื่อพัฒนาตนเอง การปฏิบัติตามแผนการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ การจัดชั้นเรียนทางกายภาพให้เอื้ออำนวยและเหมาะสมกับวัยเด็ก การศึกษาพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด ก่อนการจัดกิจกรรมเสรี การฝึกฝนความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมเด็กระหว่างการทำกิจกรรมเสรี การสะท้อนการจัดกิจกรรมเสรี การสะท้อนพฤติกรรมเด็ก รวมถึงการสะท้อนการปฏิบัติของตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และการประสานความร่วมมือกับผู้บริหารกับผู้ปกครอง

บทบาทผู้บริหาร ได้แก่ การแสวงหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างละเอียด การกำหนดเป้าหมายร่วมกับครูอนุบาลที่ให้ความสำคัญกับเด็กในระดับปฐมวัยอย่างชัดเจน การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร และสื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี หรือตัวอย่างที่ถูกต้อง การติดตามผลและนิเทศภายในบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และการมอบหมายงานให้แก่ครูอนุบาลอย่างเหมาะสม

บทบาทศึกษานิเทศก์ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาครูอนุบาล การจัดให้ครูได้มีโอกาสในการอบรม และได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดี และการนิเทศติดตามผลครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่ปฏิบัติจริงของครูอนุบาลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในทุกด้าน เนื่องจากการจัดกิจกรรมเสรีเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่ถูกกำหนดไว้ในตารางกิจวัตรประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ครูอนุบาลมีการจัดกิจกรรมเสรีในแต่ละโรงเรียนจะจัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไปตามบริบทหรือตามตารางกิจวัตรประจำวัน แต่จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีโดยรวมน้อยกว่าค่าความคาดหวัง ครูอนุบาลจึงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแต่ไม่เร่งด่วน สอดคล้องกับผลการประชุมกลุ่ม ในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรี ครูอนุบาลส่วนใหญ่ที่มีทัศนคติต่อการจัดกิจกรรมเสรีว่าเป็นการเล่นอย่างอิสระของเด็กจึงไม่เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี จึงปล่อยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระแบบไร้ทิศทาง และในการอบรมไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสรีได้ครบทุกด้าน การติดตามผลจากศึกษานิเทศก์ไม่มีความต่อเนื่อง และครูอนุบาลขาดการแสวงหาความรู้และการฝึกฝน ทำให้ครูอนุบาลมีความเข้าใจผิดในการจัดกิจกรรมเสรี และยึดติดกับความเข้าใจเดิม ครูอนุบาลจึงไม่สามารถจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างหลากหลาย ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก รวมถึงการจัดพื้นที่การจัดสภาพแวดล้อม และการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเสรี แสดงให้เห็นว่า ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดกิจกรรมเสรีให้เกิดผลในการปฏิบัติมากขึ้นกว่าสภาพที่ปฏิบัติอยู่จริง ดังนั้น ครูอนุบาลจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรีและมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ แสงเดือน ตันเจริญ (2542) กล่าวว่า ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล ควรมีความละเอียดรอบคอบและสามารถนำเทคนิคใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก และกิจกรรมที่จัดควรหลากหลาย มีความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ควรมีวัสดุที่ทันสมัย

เพียงพอ และเหมาะสมกับเด็ก เช่นเดียวกับ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540) ที่กล่าวว่า การที่จะสอนเด็กอนุบาลให้บรรลุเป้าหมายนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการเรียนรู้ธรรมชาติของเด็ก การจัดกิจกรรม การผลิตสื่อ และการใช้สื่ออุปกรณ์ การประเมินพัฒนาการ การสร้างปฏิสัมพันธ์ การเสริมแรงและอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ข้อสังเกตจากผลการวิจัย พบว่า ครูอนุบาลบางส่วนจบปริญญาตรีสาขาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย มีอายุมาก และมีประสบการณ์ในการสอนมานาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ครูอนุบาลมีประสบการณ์การสอนในระดับปฐมวัยอยู่ระหว่าง 15-20 ปี ซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนมานาน และยังสอดคล้องกับ แสงเดือน ตันเจริญ (2542) พบว่า ครูอนุบาลบางส่วนจบการศึกษามานานแล้ว และไม่ได้จบสาขาอนุบาลโดยตรง ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กมาใช้ได้มากเท่าที่ควร Guskey (2000) และ Corcoran (2003) ได้เสนอว่า เส้นทางสู่ความสำเร็จในการพัฒนาครูควรเริ่มต้นจากความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม โดยให้การติดตาม สนับสนุนและกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ ดังนั้น ครูอนุบาลจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างถูกต้องนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูอนุบาลเท่านั้น แต่ครูอนุบาลจะต้องได้รับการพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนจากนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างครบทุกด้าน

2. ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ด้านการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมเสรีมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี แสดงให้เห็นว่าครูอนุบาลส่วนใหญ่นั้นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติแต่ในสภาพความเป็นจริงในการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ National Association for the Education of Young Children (1997) พบว่า มีครูจำนวนมากที่มีความเชื่อในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล ดังนั้น คาดการณ์ได้ว่า ครูอนุบาลยังพบปัญหาในการจัดกิจกรรมเสรี โดยด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ครูอนุบาลนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรีว่าครูอนุบาลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี และในประเด็นด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมเสรี ครูอนุบาลส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมเสรี ส่งผลให้ครูอนุบาลไม่สามารถจัดกิจกรรมเสรีได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ สมปอง สีนวน (2546) ที่พบว่า ครูไม่มีการวางแผน กล่าวคือ ครูไม่คำนึงถึงการประเมินพัฒนาการเด็กไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา ซึ่ง อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2542) กล่าวว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้ดูแลเด็กสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีหลักการ รวมทั้งช่วยให้ผู้ดูแลเด็กได้สังเกตพัฒนาการอย่างละเอียดเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กได้ทันทั่วทั้ง และช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง และ Beerens (2000) ได้สรุปการปฏิบัติงานแบบมีอาชีพของครูออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน (2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน (3) ด้านการจัดการเรียนการสอน และ (4) ด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ ดังนั้น ครูอนุบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี หากครูมีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การเข้ารับการอบรมหรือการศึกษาผู้เชี่ยวชาญ ครูอนุบาลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นมืออาชีพ และสามารถจัดกิจกรรมเสรีสำหรับเด็กวัยอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสังเกตจากผลการวิจัย พบว่า ข้อจำกัดของเด็กที่มีจำนวนมาก ส่งผลให้อัตราส่วนต่อการดูแลเด็กของครูอนุบาลไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง และข้อจำกัดของพื้นที่ในการจัดสภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับขนาดของห้องเรียน ทำให้พื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมและจำนวนเด็ก ครูอนุบาลบางส่วนไม่มีการวางแผนในการจัดกิจกรรมเสรีไว้ล่วงหน้า มักจะใช้เวลาในการเตรียมสื่ออุปกรณ์ในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นด้านการจัดกิจกรรมเสรี พบว่า ครูอนุบาลที่อายุมากและมีประสบการณ์การสอนมานาน จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก และให้ความสำคัญแต่ละกิจกรรมไม่เท่ากัน โดยกิจกรรมเสรีจะเป็นกิจกรรมที่ครูอนุบาลให้ความสำคัญน้อย เพราะครูมีทัศนคติต่อกิจกรรมเสรีว่าเป็นเพียงการเล่นอย่างอิสระของเด็ก ในปัจจุบันยังพบผู้บริหารมักให้ครูที่มีอายุมากมาสอนในระดับชั้นอนุบาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและมีการพัฒนาครูอนุบาลในด้านการจัดกิจกรรมเสรี

3. แนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย

ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ครูอนุบาลมีความต้องการจำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากครูอนุบาลยังขาดทักษะความสามารถ และข้อความรู้เชิงลึกในการจัดกิจกรรมเสรี อีกทั้งครูอนุบาลยังมีความเข้าใจเดิมที่ผิดๆ และนิยมใช้แผนการจัดกิจกรรมเสรีแบบสำเร็จรูป หรือค้นหาจากเว็บไซต์นำไปสู่การปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมกับเด็ก ดังนั้น ครูอนุบาลจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากการพัฒนาตนเองแล้วจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายฝ่าย ได้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ซึ่ง Sparks and Louck Horsley (1990, อ้างถึงใน ประภาพรณ เอี่ยมสุภชาติ, 2540) ได้ระบุวิธีการพัฒนาของครู ว่าครูจะต้องระบุประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ตนสนใจ รวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาสาเหตุสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดใหม่ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มนัญญา งามแสง (2547) ได้เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาครูอนุบาลที่เหมาะสมไว้คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการและนำไปใช้ปฏิบัติจริง ควบคู่กับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Fullan (1987) มีความเชื่อว่าปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัยที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาวิชาชีพครู ได้แก่ พึงระลึกว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง บทบาทความเป็นผู้นำในระดับสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กรในระดับสถานศึกษาและบทบาทขององค์กรภายนอก โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ดังนั้น ครูอนุบาลควรได้รับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยการได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสรีอย่างเหมาะสม

ข้อสังเกตจากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาครูอนุบาลยังมีจุดอ่อน ซึ่งมีปัญหาที่คล้ายคลึงกันในแต่ละโรงเรียน เช่น งบประมาณในการสนับสนุนทั้งในเรื่องสื่ออุปกรณ์ และการเข้าอบรม การจัดการอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูอนุบาล ครูอนุบาลไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในสภาพบริบทโรงเรียนของตนเองได้ ครูอนุบาลส่วนใหญ่นิยมใช้เอกสารหรือสื่ออุปกรณ์สำเร็จรูปที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องตามหลักการ ในหลักสูตรเน้นทฤษฎีมากเกินไป และขาดเอกสารหรือหนังสือที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมกับครูอนุบาล ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ มนตรี จุฬาววัฒนชล (2543) พบว่า การพัฒนาครูมีปัญหาดังต่อไปนี้ ได้แก่ (1) การฝึกอบรมจัดได้ไม่ทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู (2) การฝึกอบรมมีเนื้อหาเน้นทฤษฎีมากเกินไป ผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้ (3) การฝึกอบรมให้ความสำคัญกับการประเมินผล การติดตามผลน้อยเกินไป (4) การฝึกอบรม

ขาดความต่อเนื่อง (5) วิทยากรผู้ฝึกอบรมบางคนขาดคุณสมบัติ ขาดความพร้อมที่สอดคล้องกับหัวข้อ การอบรม และ (6) ครูผู้เข้ารับการอบรมยังขาดงบประมาณสนับสนุน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (2553) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่น ประสานงานกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจใส่และสนใจช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน จะเห็นได้ว่าครูอนุบาลมีความต้องการได้รับการพัฒนา ส่งเสริมและ สนับสนุนจากหลายฝ่าย พร้อมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นการผลักดันให้ตนเองนำสิ่งที่ได้จากการแสวงหาความรู้ สามารถนำไปสู่ การปฏิบัติได้อย่างมีอาชีพและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำหรับครูอนุบาล

ครูควรพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ หมั่นแสวงหาความรู้และฝึกฝนตนเองในการจัดกิจกรรมเสรี ตลอดจนการสื่อสาร และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาลกับผู้บริหารและ ศึกษานิเทศก์ เพื่อให้ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เห็นสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมเสรีของ ครูอนุบาล และให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างถูกต้อง รวมถึงเร่งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมเสรี ซึ่งเป็น หนึ่งในกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดไว้

2. สำหรับผู้บริหาร

ผู้บริหารควรกำหนดและผลักดันในระดับนโยบายของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนระดับชั้น อนุบาลให้เกิดผลตามเป้าหมายงาน โดยการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี สื่ออุปกรณ์ พื้นที่การใช้สอย และการทำแผนการจัดประสบการณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูอนุบาลใน การจัดกิจกรรมเสรี รวมทั้งการเปิดใจรับฟัง รับความรู้ความเข้าใจ แนวทางในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล และการเป็นต้นแบบที่ดี

3. สำหรับศึกษานิเทศก์

ศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษาปฐมวัย เปิดใจรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนครูอนุบาลให้เกิดผลโดยการจัดโครงการอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครู อนุบาล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการการจัดกิจกรรมเสรีที่ถูกต้อง รวมทั้งการนิเทศและติดตามผลครูอนุบาล อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูอนุบาลเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสรี ตระหนักในการปฏิบัติตนอย่าง ถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรี ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ควรมีการวิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อ พัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมเสรีในโรงเรียนสังกัดอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สังกัดสำนักคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ใน 6 กิจกรรมหลักที่นอกเหนือจากกิจกรรมเสรี

3. ควรมีการวิจัยศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาครูอนุบาล โดยเปรียบเทียบกันระหว่างกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม หรือเปรียบเทียบกันระหว่างโรงเรียนในหน่วยงานสังกัดต่างๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จำรุงญ เรื่องขจร. (2543). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการ*, 3(2), 35-47.
- ทิตินา เขมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ. (2540). รูปแบบการพัฒนาครูประจำการไปสู่ความเป็นมืออาชีพ. *วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช*, 1(9)
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2540). *เด็กก่อนวัยเรียน*. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- มนัญญา งามแสง. (2547). *กลยุทธ์ทางเลือกในการพัฒนาทักษะการประเมินภายในสำหรับครูอนุบาล: การประเมินความต้องการจำเป็นสมบูรณแบบโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจและพหุเทศกรณีศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี จุฬาวัดชนทล. (2543). *รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องนโยบายการผลิตและพัฒนาครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิชาการ, กรม. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วรรณิ แกมเกต. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงเดือน ต้นเจริญ. (2542). *การศึกษาการจัดกิจกรรมเสรีของครูอนุบาลสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมปอง สีนวน. (2546). *การศึกษาการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาล ในโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2553). *รายงานประจำปี 2553 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)*. สืบค้นวันที่ 3 เมษายน 2557, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Books/350>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *การจัดทำสำมะโนประชากรและเคหะ*. กรุงเทพมหานคร: สถิติพยากรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: เพ็ลนสตูดิโอ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *กลุ่มสารสนเทศสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สืบค้นวันที่ 31 มกราคม 2556, จาก <http://portal.bopp-obec.info/obec55/admin/list>.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. (2542). *ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาลในแต่ครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Beerans, D. R. (2000). *Evaluation teacher for professional growth: Creating a culture of motivation and learning*. California: Oks.

Corcoran, P. (2003). Good, Healthy Hate: The Frontier of the Negative Emotions. *Theoria: A Journal of Social and Political Theory*, (115), 64-90.

Fullan, M. G. (1990). *The New Meaning of Education Change*. New York, NY: Teacher TuCollege Press.

Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development*. California: Corwin Press Inc.

National Association for the Education of Young Children. 1997. *The Core of DAP*. Retrieved January 18, 2013, from <http://www.naeyc.org/dap/core.htm>

Paciorek, K. M., & Munro, J. H. (2004). *Learning center: Why and How, Annual Editions: Early childhood education*. (24th ed.). Connecticut: McGraw-Hill.

Whitebread, D. (2007). Young Children Learning and Early Years Teaching. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 6(3), 433-455.